

พฤติกรรมการสูบบุหรี่และคิมีสุราของคนไทย

นายอนุช ร่มสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1042-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SMOKING AND DRINKING BEHAVIORS OF THAI PEOPLE

Mr.Nukul Ruamsuk

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Economics in Economics

Faculty of Economics

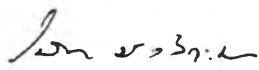
Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-53-1042-5

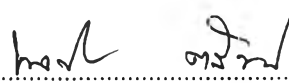
หัวข้อวิทยานิพนธ์ พุทธกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของคนไทย
โดย นายอนุต ร่วมสุข
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลน้อย ตีร์รัตน์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

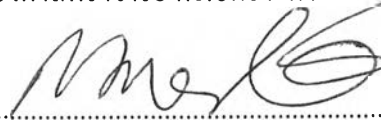

.....คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.โสทธิธร มัลลิกะมาส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ดร.ปิยเศศ เจษฎาฉัตร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลน้อย ตีร์รัตน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อิสรา สานติศาสตร์)

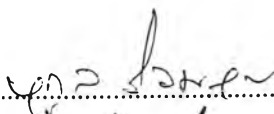

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แกมทอง อินทร์ตัน)

นุกูล ร่วมสุข : พฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของคนไทย. (SMOKING AND DRINKING BEHAVIORS OF THAI PEOPLE) อ. ที่ปรึกษา: ผศ.ดร.นวลน้อย ตรีรัตน์, 115 หน้า. ISBN 974-53-1042-5

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ พฤติกรรมการดื่มสุรา และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของคนไทย ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปร รายได้ ราคา อายุ เพศ การมีโรคประจำตัว เขตการปกครอง ภูมิภาค ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส การวิเคราะห์ได้อาศัยแบบจำลอง Binomial Logit Model โดยใช้วิธีประมาณค่าแบบ Maximum Likelihood Estimation และใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง จากการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ ปี 2546 ที่จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผลการศึกษา พบว่า ความน่าจะเป็นในการเป็นผู้สูบบุหรี่ของคนไทย ประมาณ 0.09 โดยรายได้และราคามีความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นในการเป็นผู้สูบบุหรี่ ส่วนเพศชาย คนที่ร่างกายปกติ คนในชนบทมีความน่าจะเป็นในการเป็นผู้สูบบุหรี่สูงกว่า เพศหญิง คนที่มีโรคประจำตัว คนในเมือง ตามลำดับ สำหรับคนที่อยู่ภาคใต้ คนที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่า ลูกจ้างเอกชน คนที่หย่าร้าง/แยกกันอยู่ มีความน่าจะเป็นในการเป็นผู้สูบบุหรี่สูงสุดในแต่ละกลุ่ม และเมื่ออายุมากขึ้น ทำให้ความน่าจะเป็นในการเป็นผู้สูบบุหรี่สูงขึ้น ซึ่งสูงสุดที่กลุ่มอายุ 46-55 ปี และจะลดลงเมื่อเข้าสู่วัยชรา

รวมทั้ง ยังพบว่า คนไทยมีความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ดื่มสุรา ประมาณ 0.35 โดยเพศชาย คนที่มีร่างกายปกติ คนในเมืองมีความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ดื่มสุราสูงกว่า เพศหญิง คนที่มีโรคประจำตัว คนในเขตชนบท ตามลำดับ ส่วนคนที่อยู่ภาคเหนือ คนที่จบการศึกษาระดับวิทยาลัย คนที่ทำงานราชการ คนที่หย่าร้าง/แยกกันอยู่ มีความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ดื่มสุราสูงสุดของแต่ละกลุ่ม และเมื่ออายุมากขึ้นก็จะมีความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ดื่มสุรามากขึ้น ซึ่งสูงที่สุดที่กลุ่มอายุ 26-35 ปี หลังจากนั้นก็จะลดลง สำหรับระดับราคาและรายได้จะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ดื่มสุรา นอกจากนี้ ยังได้ผลการศึกษาว่า พฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของคนไทยเป็นแบบเสริมกัน นั่น คือ คนที่สูบบุหรี่ (ดื่มสุรา) จะมีแนวโน้มที่จะดื่มสุรา (สูบบุหรี่) ด้วย

ภาควิชา.....เศรษฐศาสตร์.....ลายมือชื่อนิติศ.....

ปีการศึกษา.....2547.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4485572129 : MAJOR Economics

KEY WORD: SMOKING / DRINKING

NUKUL RUAMSUK : SMOKING AND DRINKING BEHAVIORS OF THAI PEOPLE. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. NUALNOI TREERAT, Ph.D., 115 pp. ISBN 974-53-1042-5

The purpose of this thesis is to analyze factors that effect drinking and smoking behaviors of thai people by adopting Binomial Logit Model and using Maximum Likelihood Estimation technique. The Socio-Economic factors used in this thesis are income, price, sex, age, sickness, area, region, education, occupation and marital status. This study uses the Health and Welfare Survey 2003 data conducted by National Statistical Office.

The results show that the probability to be a smoker is 0.09. If price or income decrease, the probability to be a smoker increases. A man has a higher probability to be a smoker than a women. Considering sickness, area, region, education, occupation and marital status factors show that healthy, living in rural area or in the south, low education, employee in private sector or widow person has a higher probability to be a smoker in each mentioned group. For age factor, the study shows that there is a rise tendency to smoke with age until at 46-55 years old, and then it declines

Moreover, The study shows that the probability to be a drinker is 0.35. When price or income decrease, the probability to be a drinker increases. A man has a higher probability to drink than a women. Considering sickness, area, region, education, occupation and marital status factors show that healthy, living in urban area or in the north, college education, work in goverment sector or widow person has a higher probability to be a drinker in each mentioned group. For age factor, the study shows that there is a high probability to drink at 26-35 years old. Finally, drinking and smoking are complementary behaviors of thai people.

Department.....Economics.....Student's signature.....*NUKUL Ruamsuk*
Academic year2004.....Advisor's signature.....*N. Treerat*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลงด้วยดี โดยความช่วยเหลือจากคณาจารย์หลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลน้อย ตรีรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาและข้อคิดเห็นต่างๆ ของการศึกษา ตลอดจนได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รองศาสตราจารย์ ดร.อิสรา ศานติศาสตร์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แกมทอง อินทร์รัตน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำข้อแก้ไข ปรับปรุงและความช่วยเหลือในการศึกษานี้เป็นอย่างดี รวมทั้งผู้เขียนยังได้รับความกรุณาจาก ดร.พิเชตศ เจษฎานัตร์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้เสียสละเวลาของท่านในการให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย นอกจากนี้ อ.ธานี ชัยวัฒน์ที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับแบบจำลองโลจิสต์ ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่าน

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ผู้เขียนได้เข้าอยู่ศึกษาอยู่ ณ ที่นี้ อย่างมีความอบอุ่นเป็นพิเศษ และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด ตลอดจนบิดา มารดา รวมทั้งรุ่นพี่ และเพื่อนๆทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนเสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.4 วิธีการศึกษา.....	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 นโยบายของรัฐในการควบคุมการบริโภคบุหรี่ยและสุรา	
2.1 ด้านบุหรี่ย.....	6
2.1.1 มาตรการทางภาษี.....	6
2.1.2 มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี.....	8
2.1.2.1 พรบ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ย พ.ศ. 2541.....	8
2.1.2.2 พรบ.ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535.....	13
2.2 ด้านสุรา.....	16
2.2.1 มาตรการทางภาษี.....	16
2.2.2 มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี.....	17
2.2.2.1 ห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์.....	17
2.2.2.1 กำหนดมีข้อความคำเตือนบนฉลากสุรา.....	22
2.2.2.3 ห้ามจับรถขณะเมาสุรา.....	23
2.2.2.4 ห้ามจำหน่ายสุราให้เด็กต่ำกว่า 18 ปี.....	24
2.2.2.5 การจำกัดระยะเวลาจำหน่าย.....	25

2.3 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).....	26
2.4 คณะกรรมการควบคุมการบริโภคยาสูบแห่งชาติ.....	29
2.5 คณะกรรมการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ	30
บทที่ 3 วรรณกรรมปริทัศน์	
3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับอุปสงค์ของบุหรี่ยี่	32
3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับอุปสงค์ของสุรา	42
3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมบริโภคบุหรี่ยี่กับสุรา.....	47
บทที่ 4 ทฤษฎี แนวคิดและแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา	
4.1 ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา.....	51
4.2 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	52
4.3 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา.....	57
4.3.1 แบบจำลองความน่าจะเป็นในการเป็นผู้สูบบุหรี่ยี่.....	57
สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา.....	58
4.3.2 แบบจำลองความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ดื่มสุรา	60
สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา.....	61
บทที่ 5 ผลการศึกษา	
5.1 ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง	64
5.1.1 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ยี่.....	64
5.1.2 พฤติกรรมการดื่มสุรา	70
5.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสูบบุหรี่ยี่กับการดื่มสุรา	75
5.2 การวิเคราะห์แบบจำลองความน่าจะเป็นในการเป็นผู้สูบบุหรี่ยี่และ และแบบจำลองความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ดื่มสุรา.....	86
5.2.1 การวิเคราะห์แบบจำลองความน่าจะเป็นในการเป็นผู้สูบบุหรี่ยี่.....	86
5.2.2 การวิเคราะห์แบบจำลองความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ดื่มสุรา	95
5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสูบบุหรี่ยี่กับการดื่มสุราของคนไทย.....	101
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
6.1 บทสรุป.....	103
6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	106

6.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	107
รายการอ้างอิง.....	108
ภาคผนวก.....	113
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	115

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 การบริโภคบุหรี่ของคนไทยในปี 2529 – 2544	2
1.2 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนในการบริโภคยาสูบและค่าใช้จ่ายทั้งหมด จำแนกตามภาคของประเทศไทย ใน พ.ศ. 2545	3
2.1 อัตราภาษีสรรพสามิตยาสูบที่จัดเก็บในอัตราสูงสุดและ อัตราภาษีสรรพสามิตที่จัดเก็บจริงใน	7
2.2 รายได้จากภาษีสรรพสามิตทั้งหมด ยาสูบ สุรา ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2536-2546	7
2.3 อัตราภาษีสรรพสามิตสุราอัตราสูงสุดและอัตราที่จัดเก็บจริงในปัจจุบัน	16
2.4 ตัวอย่างประเทศต่างๆที่มีการจำกัดการโฆษณา	20
3.1 ผลสรุปการศึกษาอุปสงค์ของบุหรี่	40
3.2 สรุปผลการศึกษาอุปสงค์ของสุรา	46
3.3 ผลสรุปการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสูบบุหรี่กับการดื่มสุรา	49
4.1 สมมุติฐานระหว่างตัวแปรต่างๆกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่	58
4.2 สมมุติฐานระหว่างตัวแปรต่างๆกับพฤติกรรมการดื่มสุรา	61
5.1 พฤติกรรมการสูบบุหรี่จำแนกตามเพศ	65
5.2 พฤติกรรมการสูบบุหรี่จำแนกตามเขตการปกครอง	65
5.3 พฤติกรรมการสูบบุหรี่จำแนกตามภูมิภาค	65
5.4 พฤติกรรมการสูบบุหรี่จำแนกตามอาชีพ	66
5.5 พฤติกรรมการสูบบุหรี่จำแนกตามระดับรายได้	67
5.6 พฤติกรรมการสูบบุหรี่จำแนกตามกลุ่มอายุ.....	67
5.7 พฤติกรรมการสูบบุหรี่จำแนกตามระดับการศึกษา	68
5.8 พฤติกรรมการสูบบุหรี่จำแนกตามสถานภาพการสมรส	69
5.9 พฤติกรรมการสูบบุหรี่จำแนกตามการมีโรคประจำตัว	69
5.10 พฤติกรรมการดื่มสุราจำแนกตามเพศ	70
5.11 แสดงพฤติกรรมการดื่มสุราจำแนกตามเขตการปกครอง	70
5.12 พฤติกรรมการดื่มสุราจำแนกตามภูมิภาค	71

ตารางที่	หน้า
5.13 พฤติกรรมการดื่มสุร่าจำแนกตามอาชีพ	71
5.14 พฤติกรรมการดื่มสุร่าจำแนกตามระดับรายได้	72
5.15 พฤติกรรมการดื่มสุร่าจำแนกตามกลุ่มอายุ	73
5.16 พฤติกรรมการดื่มสุร่าจำแนกตามระดับการศึกษา	73
5.17 พฤติกรรมการดื่มสุร่าจำแนกตามสถานภาพการสมรส	74
5.18 พฤติกรรมการดื่มสุร่าจำแนกตามการมีโรคประจำตัว	74
5.19 พฤติกรรมการดื่มสุร่าของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามเพศ	75
5.20 พฤติกรรมการดื่มสุร่าของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามเขตการปกครอง	75
5.21 พฤติกรรมการดื่มสุร่าของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามภูมิภาค	76
5.22 พฤติกรรมการดื่มสุร่าของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามอาชีพ	77
5.23 พฤติกรรมการดื่มสุร่าของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามระดับรายได้	77
5.24 พฤติกรรมการดื่มสุร่าของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามกลุ่มอายุ	78
5.25 พฤติกรรมการดื่มสุร่าของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามระดับการศึกษา	78
5.26 พฤติกรรมการดื่มสุร่าของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามสถานภาพการสมรส	79
5.27 พฤติกรรมการดื่มสุร่าของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามการมีโรคประจำตัว	79
5.28 พฤติกรรมการยุบหนุหรือของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามเพศ	80
5.29 พฤติกรรมการยุบหนุหรือของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามเขตการปกครอง	80
5.30 พฤติกรรมการยุบหนุหรือของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามภูมิภาค	81
5.31 พฤติกรรมการยุบหนุหรือของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามอาชีพ	82
5.32 พฤติกรรมการยุบหนุหรือของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามระดับรายได้	82
5.33 พฤติกรรมการยุบหนุหรือของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามกลุ่มอายุ	83
5.34 พฤติกรรมการยุบหนุหรือของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามระดับการศึกษา	83
5.35 พฤติกรรมการยุบหนุหรือของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามสถานภาพการสมรส	84
5.36 พฤติกรรมการยุบหนุหรือของคนที่ยุบหนุหรือจำแนกตามการมีโรคประจำตัว	85
5.37 สัญลักษณ์ ตัวแปร และคำจำกัดความที่ใช้ใน แบบจำลองความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ยุบหนุหรือ	87
5.38 คำสัมประสิทธิ์ที่ได้จากแบบจำลองความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ยุบหนุหรือ	89

ตารางที่	หน้า
5.39 ความยืดหยุ่นของความน่าจะเป็นในการเป็นผู้สูบบุหรี่	90
5.40 ความแม่นยำของแบบจำลองความน่าจะเป็นในการเป็นผู้สูบบุหรี่	94
5.41 การเปรียบเทียบผลการพยากรณ์พฤติกรรมการสูบบุหรี่ ที่ได้จากสมการของแบบจำลองกับผลจริง	94
5.42 ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากแบบจำลองความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ดื่มสุรา	96
5.43 ความยืดหยุ่นของความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ดื่มสุรา	97
5.44 ความแม่นยำของแบบจำลองความน่าจะเป็นในการเป็นผู้ดื่มสุรา	100
5.45 การเปรียบเทียบผลการพยากรณ์พฤติกรรมการดื่มสุรา ที่ได้จากสมการของแบบจำลองกับผลจริง	100
5.46 สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุรา	102
6.1 ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของคนไทย	105
6.2 ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการดื่มสุราของคนไทย	105
6.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสูบบุหรี่กับดื่มสุราของคนไทย	106

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
4.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของคนไทย.....	53
4.2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการดื่มสุราของคนไทย.....	54
4.3 กรอบแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสูบบุหรี่กับ พฤติกรรมการดื่มสุราของคนไทยที่เป็นพฤติกรรมเสริมกัน.....	55
4.4 กรอบแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสูบบุหรี่กับ พฤติกรรมการดื่มสุราของคนไทยที่เป็นพฤติกรรมทดแทนกัน.....	56